

Πανεπιστήμιο Αθηνών

Τμήμα Οικονομικών Επιστημών

Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Εφαρμοσμένης Οικονομικής και Χρηματοοικονομικής

Κατεύθυνση: *Δημόσια Ελεγκτική*

Φθινόπωρο 2015

Μάθημα: Οικονομική Πολιτική

Διδάσκοντες:

Βασίλης Θ. Ράπανος

email: vrapanos@econ.uoa.gr

Γραφείο 605, Σοφοκλέους 1

Γεωργία Καπλάνογλου

email: gkaplanog@econ.uoa.gr

Γραφείο 505, Σοφοκλέους 1

<http://eclass.uoa.gr/courses/ECON336/> (κωδικός DE_ΟΙΚPOL)

Περιεχόμενο μαθήματος

Το μάθημα της Οικονομικής πολιτικής καλύπτει ένα ευρύ πεδίο θεμάτων τόσο σε θεωρητικό όσο και σε εφαρμοσμένο επίπεδο. Στο μάθημα αυτό θα επιδιώξουμε να καλύψουμε τέσσερις μεγάλες ενότητες, με προσέγγιση κυρίως μικροοικονομική.

Στην πρώτη ενότητα θα εξετάσουμε τα όρια και το μέγεθος της κρατικής δραστηριότητα, σε μια οικονομία αγοράς, και το βασικό εργαλείο άσκησης πολιτικής που είναι ο κρατικός προϋπολογισμός. Στο πλαίσιο αυτό θα εξετάσουμε τις σύγχρονες τάσεις τόσο για την κατάρτιση όσο και για την εκτέλεση του προϋπολογισμού, καθώς και τις νέες μορφές θεσμών και διαδικασιών που έχουν αναπτυχθεί για να αυτονομήσουν την άσκηση της οικονομικής πολιτικής από την καθημερινή παρέμβαση των πολιτικών κομμάτων.

Στη δεύτερη ενότητα θα εξετάσουμε τις βασικές μεθόδους με τις οποίες αξιολογείται η άσκηση της οικονομικής πολιτικής. Μια βασική επιδίωξη είναι η χρήση των διαθέσιμων πόρων με τον πιο αποτελεσματικό τρόπο ώστε να μεγιστοποιείται το παραγόμενο προϊόν. Ταυτόχρονα όμως ενδιαφερόμαστε και για τη δικαιότερη διανομή του παραγόμενου προϊόντος, στόχος που συχνά αντιστρατεύεται την αρχή της αποτελεσματικότητας. Γι' αυτό και θα εξετάσουμε τρόπους μέτρησης των ανισοτήτων που δημιουργούνται και το πώς η αποτελεσματικότητα μπορεί να συγκεραστεί με την δικαιοσύνη.

Στην Τρίτη ενότητα θα εξετάσουμε για ποιους λόγους παρεμβαίνει το κράτος σε μια ανταγωνιστική οικονομία της αγοράς. Ακόμη και αν η λειτουργία της αγοράς μας δίνει το άριστο αποτέλεσμα, ακόμη και αν η διανομή του παραγόμενου προϊόντος είναι δίκαιη και πάλι το κράτος παρεμβαίνει για να παράσχει αγαθά και υπηρεσίες που η ελεύθερη

ανταγωνιστική αγορά δεν προσφέρει καθόλου ή Τα προσφέρει σε κοινωνικά ανεπαρκείς ποσότητες.

Στην τέταρτη ενότητα θα εξετάσουμε το άλλο μεγάλο εργαλείο που έχει στη διάθεση του το κράτος και αυτό είναι η φορολογία. Στις σύγχρονες κοινωνίας η φορολογία αποδίδει το σύνολο σχεδόν των πόρων που μπορεί να χρησιμοποιήσει το κράτος για να επιτελέσει βασικές δραστηριότητες του, όπως εθνική άμυνα, παιδεία, υγεία, κ.λ.π. Πέρα από το να δούμε ποιες μορφές φορολογίας είναι εκείνες που επηρεάζουν την κατανομή των πόρων στον ιδιωτικό τομέα, θα εξετάσουμε και ποιες μορφές φορολογίας είναι οι πιο δίκαιες από την άποψη της κατανομής των φορολογικών βαρών.

Το μάθημα θα γίνεται με μορφή διαλέξεων. Βασικό εγχειρίδιο δεν υπάρχει. Το μάθημα θα στηρίζεται σε **σημειώσεις** που θα αναρτώνται στην ιστοσελίδα του μαθήματος, καθώς και σε επιλεγμένα κεφάλαια από βιβλία και άρθρα. Ένα χρήσιμο εγχειρίδιο σε εισαγωγικό επίπεδο για πολλά από τα θέματα που θα καλυφθούν στο μάθημα είναι το **Δημόσια Οικονομική: Σύγχρονη Θεωρία και Ελληνική Πραγματικότητα** των Harvey Rosen, Ted Gayer, Βασίλη Θ. Ράπανου και Γεωργίας Καπλάνογλου, εκδόσεις Κριτική (2009). Ένα ενδιαφέρον βιβλίο για τον ενδιαφερόμενο να έχει μια μη τεχνική προσέγγιση για το πώς λειτουργούν οι αγορές είναι το βιβλίο του John Kay «**Η αλήθεια για τις αγορές**», εκδόσεις Κριτική. Πολλά από τα κείμενα και άρθρα προέρχονται από τις εκδόσεις του ΟΟΣΑ και άλλες εργασίες που έχουν δημοσιευτεί σε διεθνή επιστημονικά περιοδικά.

Εξέταση: Με βάση τα θέματα που καλύπτονται στο μάθημα, οι φοιτήτριες και φοιτητές θα χωριστούν σε ομάδες των τριών ατόμων και η κάθε ομάδα θα αναλάβει να παρουσιάσει ένα θέμα με βάση βιβλιογραφία και δεδομένα που θα υποδειχθούν από τους διδάσκοντες. Η τελική βαθμολογία του μαθήματος θα είναι ο μέσος όρος του βαθμού της γραπτής εξέτασης στο τέλος της περιόδου (70%), και του βαθμού της παρουσίασης (30%). Αν κάποιος/α δεν αναλάβει γραπτή εργασία, τότε ο τελικός βαθμός θα είναι εκείνος της τελικής εξέτασης.

Περίγραμμα μαθήματος

A. Δραστηριότητα Δημόσιου Τομέα και Μέγεθος του Κράτους

1. Μέγεθος κράτους και εύρος κρατικής δραστηριότητας

* Σημειώσεις, 1^ο κεφάλαιο

* Kay, κεφάλαια 12-16

Ράπανος, Β. (2008), *Μέγεθος και Εύρος Δραστηριοτήτων του Δημόσιου Τομέα*, IOBE

Bergh, A. and Henrekson, M. (2011), “Government Size and Growth: A Survey and Interpretation of the Evidence”, *Journal of Economic Surveys*, Vol. 25, No. 5, pp. 872–897.

Rodrik, D. (1998), “Why Do More Open Economies Have Bigger Governments?” *Journal of Political Economy*, 106(5).

Rodrik, D. (2013), “Who Needs the Nation-State?” *Economic Geography*, Volume 89, Issue 1, pp. 1–19.

Nicoletti, G. and S. Scarpetta (2003), “Regulation, Productivity and Growth: OECD Evidence”, OECD Economics Department Working Papers, No. 347.

Arnold J., A, G. Nicoletti and Stefano Scarpetta (2011), “Regulation, resource reallocation and Productivity”, *European Investment Bank Papers*, 16 (1), 90-115.

Atkinson, T. (2012), “Public Finance and the Role of the State: International Perspectives”, in *Deepening Reform in China: An International Perspective*, forthcoming.

2. Σύνταξη και εκτέλεση κρατικού προϋπολογισμού

* Σημειώσεις, 2^ο κεφάλαιο

OECD (2015), *Recommendation of the Council Budgetary Governance*. OECD, Publishing.

OECD (2014), *Budgeting Practices and Procedures in OECD Countries*, OECD Publishing.

Hawkesworth, I, D. Bergvall, R. Emery and J. Wehner (2008), “Budgeting in Greece”, *OECD Journal on Budgeting*, Volume 2008, No. 3, pp. 1-50.

Ράπανος, Β. (2007), *Σύνταξη και Εκτέλεση του Κρατικού Προϋπολογισμού: Ευρωπαϊκή εμπειρία και η Ελληνική πραγματικότητα*, IOBE.

OECD (2012), *Draft Principles for Independent Fiscal Institutions*, OECD.

Ljungman, G. (2009) “ Top-Down Budgeting—An Instrument to Strengthen Budget Management”, IMF Working Paper, Fiscal Affairs Department, WP/09/243.

Korits, G. (2011), "Independent Fiscal Institutions: Developing Good Practices", *OECD Journal on Budgeting*, Vol. 11, No. 3.

Ράπανος, Β. και Γ. Καπλάνογλου (2010), "Ανεξάρτητα Δημοσιονομικά Συμβούλια και ο Πιθανός Ρόλος τους στην Ελλάδα", *Οικονομικό Δελτίο, Τράπεζα της Ελλάδος*, Τεύχος 33.

Β. Αξιολόγηση οικονομικής πολιτικής: αποτελεσματικότητα και κοινωνική δικαιοσύνη

1. Οικονομική αποτελεσματικότητα και κοινωνική δικαιοσύνη

* Σημειώσεις, 3^ο κεφάλαιο

*Απόσπασμα από κεφάλαιο 3 του N.Barr (2004), *Economics of the Welfare State*, Oxford University Press.

* Kay, κεφάλαια 17-23

*Rosen, H, T. Gayer, Β. Ράπανου και Γ. Καπλάνογλου (2009), *Δημόσια Οικονομική: Σύγχρονη Θεωρία και Ελληνική Πραγματικότητα*, κεφάλαιο 11, 468-481.

Rosen, H, T. Gayer, Β. Ράπανου και Γ. Καπλάνογλου (2009), *Δημόσια Οικονομική: Σύγχρονη Θεωρία και Ελληνική Πραγματικότητα*, κεφάλαιο 3.

Atkinson, AB. (2009), "Economics as a moral science", *Economica*, Vol. 76, pp. 791-804.

2. Μετρώντας την ανισότητα

* Σημειώσεις, 3^ο κεφάλαιο

*Απόσπασμα από κεφάλαιο 6 του N.Barr (2004), *Economics of the Welfare State*, Oxford University Press.

*Rosen, H, T. Gayer, Β. Ράπανου και Γ. Καπλάνογλου (2009), *Δημόσια Οικονομική: Σύγχρονη Θεωρία και Ελληνική Πραγματικότητα*, κεφάλαιο 11, 458-468.

Cowell, F. (2013), *Measuring Inequality*, 3rd edition, LSE Perspectives in Economic Analysis, Oxford University Press.

Mankiw, G. (2010), "Spreading the Wealth Around: Reflections Inspired by Joe the Plumber", *Eastern Economic Journal*, Vol. 36, pp. 285-298.

Piketty, T. and E. Saez (2014), "Inequality in the long run", *Science*, vol. 344 (6186), pg 838-843.

OECD (2015), *In it together: why less inequality benefits all*, Paris.

OXFAM (2015), *Wealth: Having it all and wanting more*, OXFAM Issue Briefing, January 2015.

Salverda, W. (2015), *EU policy making and growing inequalities*, European Commission, Discussion Paper 008, September 2015.

Roemer, J. E., (2006), "Review Essay: the 2006 World Development Report: Equity and Development", *Journal of Economic Inequality*, Vol. 4, pp. 233-244.

Sen, A. (2000), "Social Justice and the distribution of income", in Atkinson, A.B. and F. Bourguignon, *Handbook of Income Distribution*, North Holland.

Γ. Αποτυχίες της αγοράς και κρατικές παρεμβάσεις

1. Αποτυχίες της αγοράς: Γενικά

* Σημειώσεις, 3^ο κεφάλαιο

*Rosen, H, T. Gayer, B. Ράπανου και Γ. Καπλάνογλου (2009), *Δημόσια Οικονομική: Σύγχρονη Θεωρία και Ελληνική Πραγματικότητα*, κεφάλαια 4, 5 και 9.

* Kay, κεφάλαια 12-16

1.2. Δημόσια αγαθά

* Σημειώσεις, 3^ο κεφάλαιο

* Kay, κεφάλαια 21

Rosen, et.al. κεφάλαιο 5.

Samuelson, P. (1955), "Diagrammatic Exposition of a Theory of Public Expenditure", *Review of Economic and Statistics*, 37, pp. 350-356.

Burrell, A. (2011), “Evaluating Policies for Delivering Agri-environmental Public Goods”, OECD Workshop on the Evaluation of Agri-environmental Policies, 20-22 June 2011. The Johann Heinrich von Thünen Institute, Bundesallee 50, 38116 Braunschweig, Germany.

1.3. Εξωτερικές επιδράσεις και περιβαλλοντική πολιτική

* Σημειώσεις, 4^ο κεφάλαιο

* Καγ, κεφάλαια 21

Rosen, κεφάλαιο 6.

OECD (2011), *Environmental Taxation: A Guide for Policy Makers*, OECD

Withana, S., ten Brink, P., Illes, A., Nanni, S., Watkins, E., (2014), *Environmental tax reform in Europe: Opportunities for the future*, A report by the Institute for European Environmental Policy (IEEP) for the Netherlands Ministry of Infrastructure and the Environment. Final Report. Brussels. 2014.

Heine, D., J. Norregaard, and I. W.H. Parry (2012), “Environmental Tax Reform: Principles from Theory and Practice to Date,” IMF Working Paper, Fiscal Affairs Department, WP/12/180.

Coase, R. (1960), “The Problem of Social Cost”, *Journal of Law and Economics*, 3. pp.1-44.

Harden, G. (1968), “The Tragedy of the Commons,” *Science*, December.

1.4. Αποτυχία του ανταγωνισμού και πληροφόρησης

* Σημειώσεις, 5^ο κεφάλαιο

* Καγ, κεφάλαιο 19

*Akerlof, G. (1971), “The Market for `Lemons’: Qualitative Uncertainty and the Market Mechanism”, *Quarterly Journal of Economics*, 84, pp.488-500.

Tirole, J., (2015), “Market Failures and Public Policy”, *American Economic Review*, 105(6): 1665–1682.

Shleifer, A. (2005), “Understanding Regulation”, *European Financial Management*, Vol. 11, No. 4, 2005, 439–451.

Glaeser, E. L. and A. Shleifer (2003), “The Rise of the Regulatory State”, , *Journal of Economic Literature*, Vol. XLI (June 2003) pp. 401–425

Barbieri, P. N. (2013), “Market Failures due to Information Asymmetry: Adverse Selection and Signaling”, mimeo.

Δ. Φορολογία

1. Αρχές φορολογίας

* P. Krugman and R. Wells (2011), Μικροοικονομική, Β Έκδοση, Εκδόσεις Επίκεντρο, Κεφάλαιο 7.

* Gruber, J. (2011), Public Finance and Public Policy, 3r edition, Chapter 20.

Rosen, H, T. Gayer, Β. Ράπανου και Γ. Καπλάνογλου (2009), *Δημόσια Οικονομική: Σύγχρονη Θεωρία και Ελληνική Πραγματικότητα*, κεφάλαιο 13, σελ. 42-59 και κεφάλαιο 14.

Slemrod, J., 1990, “Optimal taxation and optimal tax systems,” *Journal of Economic Perspectives* 4, 157–178.

Mankiw, N.G., M. Weinzierl and D.Yagan, (2009), “Optimal Taxation in Theory and Practice”, *Journal of Economic Perspectives*, Vol. 32 (4), pp. 147-174.

2. Φορολογία στην Ελλάδα και στην Ευρωπαϊκή Ένωση

* Ράπανος Β.Θ. και Γ. Καπλάνογλου (2014), «Φορολογία και Οικονομική Ανάπτυξη: Η περίπτωση της Ελλάδας», στον συλλογικό τόμο: της Ένωσης Ελληνικών Τραπεζών *Ανταγωνιστικότητα για Ανάπτυξη: Προτάσεις Πολιτικής*, σελ. 609-637.

European Commission (2015), Tax Reforms in EU Member States 2015: Tax Policy Challenges for Economic Growth and Fiscal Sustainability, Institutional Paper 008, September 2015, Brussels.

European Parliament (2015), Tax Policy in the EU: Issues and Challenges, European Parliamentary Research Service.